

Tóth Eszter Zsófia. *Kádár leányai. Nők a szocialista idpszakban*. Budapest: Nyitott Könyvműhely Kiadó Kft., 2010. ISBN: 9789633100318. Cérnafűzött, keménytáblás. 194 oldal.

Mi sem természetesebb, mint a korszak kormányzójáról elnevezni az adott időszak gyermekeit. Milyen apja volt Kádár a nemzetének? Milyen volt Kádár leányának lenni? És a feleségének?

Kádár leányai a mi anyáink, nagymamáink, nővéreink, húgaink és barátnőink, a felségünk, védőnők, első tanítónénink, boltosunk és postásunk, konyhásnénink aki repetát adott, nénik, akik titokban németül tanítottak, zongorázni vagy könyvelni. És persze, a téeszek napszámos asszonyai, az építkezések malterosleányai, a gyárak munkás női, a harisnyagyári dolgozók: mi voltunk mindezek, a nemzet termő teste, a nők.

A szerző, Tóth Eszter Zsófia, fiatal antropológus, témái a gender és társadalomtörténet '45 után.

Kötete a kutató nők egyik jelentős teljesítménye, finoman nyúl a 'munkásnőkhöz', akiket gyakran cselédlányból öltöztetett át a rendszer az uralkodó osztály tagjává.

A férfitulajdonban eltűnő női generációk sorát ritkán érzékeljük, széttöredeznek a női folytonosság a férfijogú családi és politikai történetekben. Nem érzékeljük a háború előtti nőtörténetünk szegénységét, nem érzékeljük, hogy a ruhákra, kétszobás lakásra vágyó asszonyok a súlyos magyar szegénységben tartották életben az álmot: az önálló, rendezett családi otthonát. És ugyanebben a szegénységben tettek meg mindent azért, hogy a gyerekeiknek mindez meglegyen.

Nem érzékeljük, hogy a néhai cselédlányok ugyanígy harcoltak a kölykeikért, a gyerekeik jövőjéért '45 előtt, és hogy a később szülő mai szinglik ugyanígy dolgoznak a jövőért, ami a gyerekeiket nem a világvégével, világválsággal és katasztrófákkal várja, hanem az élet végtelen lehetőségeivel. De a bemutatott asszonyokról mindez eszünkbe jut.

A kötet a női szellemről szól, az anyaságról, női tudatról, a lányanyaságról, a női szolidaritásról, a brigádokról, ahol életben maradt ez a női erő, és ezzel gyakran tisztában is voltak.

Hol is élünk?

Mi kései ötvenesek, hatvanasok, vagy korai hetvenesek...

Születési év szerinti mai magyar generációkról beszélek.

Akiknek a szülei nem csak traumákat adtak át hanem örömeket is, noha, persze, háborús gyerekek voltak.

Mi kései ötvenesek, hatvanasok, vagy korai hetvenesek már az örökkévaló szocializmusba születtünk, nekünk anyánk mondta, hogy ez jó, mert azt akarta, hogy elhiggyük és boldoguljunk.

Anyánk és apánk háborús gyerekek voltak és fényes szelek fiatalság, akiket úgy neveltek a szüleik, hogy a munka nemesít, a nemesség kötelez, a paraszti polgárosodás méltó személyes és kollektív cél, a világháborúk pedig ledarálnak és átöltöztetnek.

Anyánk és apánk túlélők voltak és túlélőket neveltek.

A leghalványabb gyanúm sem volt, hogy becstelenség létezzen ebben a rendszerben. Tíz éves voltam, 1973 volt, az elsőnek felszabadított és/vagy elfoglalt magyar faluban, Battonyán. A falu nevét etimológiailag Gödényesnek fordíthatnánk, és az ezeréves kollektív (ffi)alkoholizmusról mesél. De már nem zajlottak paranoid perek ellenséges gondolatok ellen, mindenki tette a dolgát, készültünk az évi rendes madarak és fák napjára meg a tornaünnepélyre, a szüleink csöndesen húztak, sunnyogva gyarapodtak és neurotikusan utálták magukat a szüleik miatt, akik nem ilyen életre szánták őket. Az orosz tanárnő volt a legnagyobb tekintély az iskolában, és nem is az orosz miatt, hanem azzal együtt és ellenére.

Mi úttörők voltunk és együtt táboroztunk, és nekünk ki kellett húzni magunkat a csapatzászló-avatáson és pírulva megborzongtunk kicsit... Nemcsak idétlenül rohíncséltnak a többi lúzeren, aki ott feszített piros kis nájlón-nyakkendőben, hanem igen, tíz évesen, egy májusi reggelen, ahogy összefutottunk már iskolába menet a többiekkel, mindez elég szépnek tűnt nekünk...

Szépnek láttam a hazámat és igazságosnak. Jó érzés volt, hogy azt mondták nekünk az iskolában: *bármelyikünk*ből lehet úrhajós. Sokáig haboztam, akarjak-e úrhajós lenni, pedig azt senki nem ígérte, hogy *mindannyiunkból* lehet úrhajós.

Sokan megőriztünk egy enyhe, szégyenlős nosztalgiát a közösség után, az építőtáborok után, a tevékeny hazaszeretet után, az egyszerű életforma után, és a kollektív igazságért. Ma is tudnánk hinni ezekben, ha nem kötnénk szorosán egy ideológia kudarcához ezeket az emberi győzelmeket.

A leghalványabb kételyem sincs az 1963-as generáció ifjú tagjaként, hogy ártatlan hitemet és tiszta idealizmusomat a fél világ durván kiröhögte. Azért ez kicsit jobban fáj, mint a Mikulás lelepleződése.

A történelem tanárnőm még tapintatos volt velem. Ez bonyolult, felelte, amikor utópista korszakomban megkérdeztem, miért nem lépünk be az unióba? Miért külön építjük a társadalmi igazságosságot? Hát nem közös, nem ugyanazt akarjuk és nem az van, hogy szeretjük egymást? Tíz éves voltam, 1973 volt, az elsőnek felszabadított és/vagy elfoglalt magyar faluban,

Battonyán. A keleti integrációra gondoltam, szovjet típusú unióra, és ma már alig értjük ezt a szót, szovjet, pedig megtanítják nekünk az iskolában. Bonyolult, de újra értjük, mi az, hogy Unió.

Mi, valahol Magyarországon, falusi tanítók gyerekeként nem tanultuk meg szolgálni a rendszert és közben utálni, nem tanultunk meg titkos irodalmi nyelven bátran kiállni ellene, és nem tanultunk meg félni tőle. Ma sem félünk a szocializmusnak nevezett töredékes ideológiától és társadalmi kísérlettől, nem félünk a jövőtől, a tervektől, a munkától.

Nekünk ma nem kell megtagadnunk Horthy Miklóst és nem kell megtagadnunk Kádár Jánost.

Örökségünk, nemzedékek életének vásott keretei. Már nincs dolguk, megtették, ami tőlük tellett. A MA a dolgunk.

Ma megtagadjuk a fehérterrort és megtagadjuk a vörös terrort, a rasszizmust és a gyűlöletet.

Nem kell félnünk balról és nem kell félnünk jobbról.

Azoktól félünk, akik elárasztják ezt a boldogtalan országot rossz emésztésük, csömörük és mentális haldoklásuk savanyú böffentéseivel, és nincs erejük és nincs lelkiismeretük, hogy beismerjék, megbánják, visszaadják vagy jóvátegyék, ami a számlájukon van.

Bonyolult, de lassan el kell fogadnunk, hogy a hazánk nem hadifogoly, nem vágóhíd és nem kelepce.

Hanem az otthonunk, és mindannyian beleférünk.

Gordon Ágata, író

az Irodalmi Centrifuga felelős szerkesztője